

W dniach 21-22 w Pałacu Maciejewo (woj. Zachodniopomorskie) odbyło się trzecie spotkanie Lidera i partnerów grantu nt. „Agroturystyka: elastyczny i bezpieczny model zatrudnienia”.

Dzień I, Maciejewo, 21 października 2010 r.

Seminarium rozpoczęło się od powitania uczestników przez Panią Katarzynę Brzychcy – Wicedyrektora ds. EFS Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Szczecinie. Następnie, przedstawiony został szczegółowy harmonogram spotkania.

Pierwsza prelekcja na temat „Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2007-2013. Możliwości wsparcia agroturystyki i turystyki na obszarach wiejskich” przedstawiona została przez Panią Danutę Krycką - głównego specjalistę BWI Zachodniopomorskiego Oddziału Regionalnej Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. W prezentacji poruszone zostały zagadnienia dotyczące możliwości wsparcia agroturystyki i turystyki na obszarach wiejskich w ramach działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 w zakresie:

- Różnicowania w kierunku działalności nierolniczej;
- Tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw.

Podczas wystąpienia zaprezentowana została m.in. **definicja agroturystyki** w oparciu o rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 października 2007 r., która rozumiana jest jako **wynajmowanie pokoi w budynku mieszkalnym oraz sprzedaż posiłków domowych lub świadczenie innych usług związanych z pobytem turystów w gospodarstwie rolnym**.

Pani Krycka szczegółowo omówiła zasady przyznawania dotacji w ramach Programu, kryteria dostępu oraz zasady kwalifikowania wydatków.

Kolejnym punktem programu było wystąpienie Pani Eweliny Pawłowicz - starszego specjalisty z Zachodniopomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach, która w swej prezentacji zwróciła przede wszystkim uwagę na czynniki rozwoju alternatywnych źródeł dochodów ludności wiejskiej. Do powyższych zaliczyć można:

- **położenie geograficzne:** gospodarstwa najchętniej odwiedzane przez gości położone są w odosobnieniu, lecz dojazd do nich jest dobrze oznakowany, korzystne jest sąsiedztwo lasu, wody z możliwością kąpieli czy łowienia ryb,
- **dostęp do infrastruktury rekreacyjnej:** teren wokół domu jest czysty i bezpieczny dla dzieci (podstawowe urządzenia to piaskownica, huśtawka, miejsce na ognisko, grill),
- **odpowiednie zaplecze sanitarne:** gospodarstwa posiadają pokoje wyposażone w łazienki oraz oferują wyżywienie dla gości lub dostęp do kuchni,
- **czynnik ekonomiczny:** oferowane ceny są przystępne oraz uwzględniają zniżkę dla dzieci.

Podkreślone zostało również istnienie niezaprzeczalnych walorów korzystania z atrakcji agroturystycznych, do jakich należą:

- możliwość zakwaterowania w gospodarstwie rolnym, bezpośredni kontakt z hodowanymi tam zwierzętami, a także korzystanie ze świeżej, zdrowej żywności,

- uczestnictwo w życiu wsi, odkrycie jej kultury i tradycji,
- bezpośredni kontakt z naturalnym środowiskiem przyrodniczym, świeże powietrze, czysta woda,
- przyjazna atmosfera, którą dają gościnni i serdeczni mieszkańcy.

Na zakończenie prezentacji Pani Ewelina przedstawiła zalety prowadzenia gospodarstwa agroturystycznego. Wśród nich wymienione zostały: istnienie źródła dodatkowych dochodów, możliwość sprzedaży produktów z własnego gospodarstwa, nawiązanie nowych, ciekawych i atrakcyjnych znajomości, stworzenie miejsc pracy dla przyszłych pokoleń rodziny.

Następne było wystąpienie Pana Ireneusza Kostka - Prezesa Lokalnej Grupy Działania-Stowarzyszenie „Lider Pojezierza”, który przedstawił m.in. cele Lokalnej Strategii Rozwoju. Zaliczamy do nich pobudzenie działalności gospodarczej na terenach wiejskich oraz wprowadzenie produktów i usług podnoszących konkurencyjność obszarów wiejskich.

Ze względu na fakt, iż w szerokim zakresie wsparcie LGD pokrywa się z działalnością Zachodniopomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach Prelegent zwrócił szczególną uwagę na realizację tzw. „Małych projektów” w ramach Działania Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Przedstawiona prezentacja wskazuje, iż w „Małych projektach” preferowane są operacje dotyczące:

- organizowania szkoleń (innych niż szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie) oraz innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym z zakresu agroturystyki dla podmiotów z obszaru objętego LSR;
- udostępniania urządzeń i sprzętu komputerowego, w tym urządzeń i sprzętu umożliwiającego dostęp do Internetu dla celów rozwoju agroturystyki;
- promocji lokalnej twórczości kulturalnej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, w tym kulturowego, historycznego lub przyrodniczego, jeżeli dotyczy gospodarstw agroturystycznych z obszaru objętego LSR;
- kultywowania tradycyjnych zawodów i rzemiosła, jeżeli ma to miejsce w gospodarstwach agroturystycznych z obszaru objętego LSR;
- tworzenia lub zmodernizowania bazy informacji turystycznej oraz stron internetowych, przygotowania i wydania folderów oraz innych publikacji informacyjnych dotyczących gospodarstw agroturystycznych z obszaru objętego LSR;
- budowy, odbudowy lub oznakowania małej infrastruktury turystycznej, w szczególności punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych lub biwakowych, jeżeli w danej miejscowości lub jej sąsiedztwie zlokalizowane jest i prowadzi działalność gospodarstwo agroturystyczne;
- zachowania, odtworzenia, zabezpieczenia lub oznakowania cennego, lokalnego dziedzictwa krajobrazowego i przyrodniczego, w szczególności obszarów objętych poszczególnymi formami ochrony przyrody, w tym obszarów Natura 2000, jeżeli w danej miejscowości lub jej sąsiedztwie zlokalizowane jest i prowadzi działalność gospodarstwo agroturystyczne;

- odbudowy albo odnowienia lub oznakowania budowli lub obiektów małej architektury wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków, jeżeli w danej miejscowości lub jej sąsiedztwie zlokalizowane jest i prowadzi działalność gospodarstwo agroturystyczne;
- odnowienia dachów lub elewacji zewnętrznych budynków wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków, jeżeli w danej miejscowości lub jej sąsiedztwie zlokalizowane jest i prowadzi działalność gospodarstwo agroturystyczne;
- remontu lub wyposażenia muzeów, świetlic wiejskich oraz izb pamięci jeżeli w danej miejscowości lub jej sąsiedztwie zlokalizowane jest i prowadzi działalność gospodarstwo agroturystyczne;
- inicjowania powstawania, przetwarzania lub wprowadzania na rynek produktów i usług wytwarzanych w gospodarstwach agroturystycznych zlokalizowanych na obszarze objętym LSR albo podnoszenie jakości takich produktów;
- wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w celu poprawienia warunków prowadzenia działalności kulturalnej lub gospodarczej, w tym rolniczej, jeżeli ma to miejsce w gospodarstwie agroturystycznym.

Poza działalnością wytyczoną przez Program „Małe Projekty”, Lokalna Grupa Działania „Lider Pojezierza” wspiera działalność agroturystyczną poprzez:

- promocję produktu lokalnego np. Miody Drahimskie, Ogórek Kołobrzesci i inne;
- wzięcie wiosek tematycznych - na terenie województwa zachodniopomorskiego znajduje się pięć wiosek tematycznych; każda z nich ma odrębną specjalizację i każda wypracowała dla swoich gości bogatą ofertę turystyczną. (np. Wioska Hobbitów, Wioska Końca Świata, Wioska Zdrowego Życia);
- planowanie przebiegu tras rowerowych, pieszych, kajakowych obok gospodarstw agro i eko;
- wyspecjalizowanie gospodarstw np. warsztaty naprawy rowerów, kijków, wypożyczanie kajaków, rowerów i kijków;
- produkt turystyczny: założeniem produktu turystycznego „Pojezierze” jest przekształcenie Pojezierza Zachodniopomorskiego w region uczący się, wykorzystujący zasoby naturalne i kulturowe dla rozwijania gospodarki opartej na wiedzy.

W podsumowaniu prelegent zaznaczył, iż dzięki wsparciu Lokalnych Grup Działania właściciele gospodarstw agro- i ekoturystycznych nie są pozostawieni sami sobie. Realizowane Programy dają możliwość rozwoju, są impulsem do poszukiwania nowych rozwiązań, a także pokazują, że działania w grupie pomagają poszczególnym uczestnikom biorącym udział w projektach „wspólnotowych”

Kolejnym punktem programu było wystąpienie Pana Bogdana Bernata - wiceprezesa Stowarzyszenia Agroturystycznego „Wiatrak”, który przybliżył zebrany kryteria przyjęcia do stowarzyszenia oraz omówił jego cele i zadania, do których należy m.in:

- Prowadzenie działalności informacyjno – promocyjnej;
- Współdziałanie z organami administracji państwowej i samorządowej oraz innymi organizacjami;

- Inicjowanie rozwiązań organizacyjno - prawnych i technicznych dla poprawy istniejącego stanu turystyki na terenach wiejskich;
- Propagowanie w środowiskach wiejskich koncepcji organizowania wypoczynku w formach właściwych dla agroturystyki jako alternatywnego źródła dochodu;
- Pomoc członkom stowarzyszeń w prawnych kwestiach związanych z prowadzeniem wypoczynku;
- Kreowanie działań i poczynąń członków stowarzyszeń i reprezentowanie ich interesów na zewnątrz.

Do zadań Stowarzyszenia „Wiatrak”, zgodnie z wystąpieniem Pana Bernata, należy również Kategoryzacja Wiejskiej Bazy Noclegowej, która polega na nadaniu poszczególnym obiektom noclegowym określonej kategorii, świadczącej o jakości wyposażenia i oferowanych usług co pozwala uzyskać przejrzystości ofert oraz stworzyć produkty turystyczne wiarygodne jakościowo.

Do form wsparcia, na jakie może liczyć gospodarstwo zrzeszone w stowarzyszeniu zalicza się:

- pomoc oferowaną przez Polską Federację Turystyki Wiejskiej,
- promocję na stronach internetowych,
- umieszczanie informacji w katalogach,
- możliwość uczestnictwa w targach turystycznych o zasięgu ogólnopolskim,
- integrację w kraju i Europie poprzez partnerstwo Eurogites.

Uzupełnieniem prezentacji, jako przykład dobrych praktyk wyemitowany został film reklamowy promujący wybrane gospodarstwo agroturystyczne w regionie.

Na zakończenie pierwszego dnia spotkania uczestnicy wzięli udział w panelu dyskusyjnym, na którym poruszone zostały tematy dotyczące przedstawionych prezentacji.

Dzień II, Maciejewo, 22 października 2010 r.

Drugi dzień seminarium obejmował część warsztatową oraz praktyczną. Mieliśmy okazję przyjrzeć się dobrym praktykom realizowanym w obszarze tematycznym w Priorytetach IX oraz VI. Poznaliśmy sposoby promocji regionu szczególnie istotnej z punktu widzenia agroturystyki oraz znaczenie potencjału turystycznego w prezentacji Dyrektora Wydziału Turystyki Gospodarski i Promocji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego. Całość podsumowała wizyta w gospodarstwie agroturystycznym, w pełni ukazująca możliwości regionu.

Pierwszą prezentacją była „Promocja regionu i jego potencjału turystycznego. Możliwości rozwoju agroturystyki w regionie.” przedstawiona przez Pana Damiana Greś – Dyrektora Wydziału Turystyki Gospodarski i Promocji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego. Podczas wystąpienia szczegółowo omówione zostały walory naturalne oraz antropologiczne regionu jako bardzo istotny czynnik zachęcający do tworzenia przedsięwzięć oraz planowania działalności agroturystycznych. Jako czynniki naturalne wskazane zostały: grunty, woda, morze, pojezierza, rzeki, lasy, parki narodowe i krajobrazowe, wody geotermalne, złoża solanek i borowin, klimat

charakterystyczny dla województwa zachodniopomorskiego. Nade wszystko należy podkreślić fakt, że przy rozwoju agroturystyki duże znaczenie ma czynnik ludzki, przede wszystkim cechy osobowościowe właścicieli gospodarstw agroturystycznych i ich przygotowanie merytoryczne, te wymogi spełniają aktualni właściciele gospodarstw agroturystycznych.

Ponadto, omówione zostały możliwości finansowania lokalnych inicjatyw w obszarze turystyki. Pan Greś przybliżył możliwości jakie daje Regionalny Program Operacyjny w poszczególnych osiach priorytetowych: 5 **Turystyka, kultura, rewitalizacja** oraz 6 **Rozwój funkcji metropolitarnych**. Działania wokół tworzenia infrastruktury, zagospodarowania turystycznego województwa oraz dbałość o wizerunek, produkty turystyczne, systemy informacji turystycznej i szlaki turystyczne (wodne oraz lądowe) przyczyniają się do stworzenia pozytywnych warunków dla potencjalnych ośrodków agroturystycznych i samych odwiedzających region.

Wśród działań mających wesprzeć działania promocyjne regionu omówione zostały: Konkurs Marszałka Województwa na wydarzenia turystyczne promujące region, Ogólnopolskie kampanie billboardowe jako wyraz wsparcia turystyki regionu, Dni Województwa jako wydarzenie wspierające lokalne inicjatywy związane z promocją turystyczną, jak również stworzenie Rady Ekspertów ds. Turystyki działającej przy Marszałku Województwa Zachodniopomorskiego, jako innowacyjne rozwiązanie w obszarze turystyki regionalnej.

Przedstawiona na seminarium prezentacja wskazuje także, iż szczególnie istotna dla działań promujących region w obszarach wiejskich i agroturystycznych jest dbałość o Regionalne Produkty Kulinarne Województwa Zachodniopomorskiego. Celem tychże działań jest:

- promocja rozwoju tradycyjnej i nowoczesnej żywności opartej na lokalnych zasobach surowców województwa zachodniopomorskiego,
- wzmocnienie regionalnej tożsamości,
- rozwój współpracy między regionami,
- stworzenie przewodnika po województwie zachodniopomorskim dla konsumentów i turystów,
- budowanie świadomości tradycyjnych produktów kulinarnych,
- promowane przede wszystkim produktów wpisanych na listę produktów tradycyjnych, takich jak: miód drahimski, ogórek kołobrzeski, chleb razowy koprzywieński czy jeziorowy ogórek kiszony.

W dalszej części wystąpienia omówiony został dokument *Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim do 2015 roku* – jako długofalowy program działania na polu gospodarki turystycznej w Regionie. Zgodnie z założeniami Strategii działalność województwa w obszarze turystyki koncentrować się powinna na:

Rozwoju markowych produktów turystycznych Pomorza Zachodniego:

- kreowanie i wdrażanie markowych produktów turystycznych identyfikujących unikatowe i osobiwe cechy Regionu,
- budowa i rozwój kompleksowych markowych produktów turystycznych wokół wybranych typów turystyki;

Rozwoju zasobów ludzkich:

- kształtowanie kadr dla obsługi ruchu turystycznego w Regionie,

- kształtowanie turystyki społecznej,
- rozwój edukacyjnej i integracyjnej funkcji turystyki w Regionie;

Wspieraniu marketingowym:

- współpraca w zakresie wspólnego marketingu Regionu,
- usprawnienie systemu informacji turystycznej w Regionie;

Kształtowaniu przestrzeni turystycznej:

- kształtowanie infrastruktury na styku środowisk woda/ląd,
- kształtowanie środowiska w kontekście rozwoju przestrzeni turystycznej,
- kształtowanie jakości infrastruktury turystycznej,
- zwiększenie dostępności turystycznej Regionu;

Wspieraniu instytucjonalnym i budowie systemów rozwijających turystykę:

- wsparcie rozwoju systemów finansowania,
- wsparcie rozwoju systemów bezpieczeństwa,
- opracowanie i wdrożenie systemu badań rynku turystycznego w Regionie,
- wsparcie rozwoju fachowego doradztwa,
- wsparcie działań w ramach współpracy lokalnej i ponadlokalnej.

Prelegent, podsumowując swoją prezentację podkreślił, iż województwo zachodniopomorskie dzięki swoim walorom przyrodniczym i kulturowym ma duży potencjał związany z dynamicznym rozwojem agroturystyki. Promocja gospodarstw agroturystycznych odbywa się poprzez: foldery, ulotki, broszury, liczne kampanie związane z promocją produktów oraz imprez regionalnych. Efektami promocji są:

- **Pierwsze** miejsce w kraju pod względem liczby udzielonych noclegów ogółem,
- **Pierwsze** miejsce w kraju pod względem liczby udzielonych noclegów turystom krajowym,
- **Pierwsze** miejsce w kraju pod względem liczby udzielonych noclegów turystom zagranicznym,
- **Czwarte** miejsce w kraju pod względem wyboru docelowego kierunku podróży przez obcokrajowców.

Po prelekcji dotyczącej promocji regionu, usłyszeliśmy wystąpienia dwóch osób zaangażowanych w realizację projektów w obrębie interesującego nas tematu. Pierwszą prezentacją dobrych praktyk przedstawił Pan Krzysztof Maciaszek – Wicedyrektor Zespołu Szkół im. Ignacego Solarza w Smolnicy. Pan Krzysztof opowiedział o projekcie „Agroturystyka jako alternatywa zawodowa dla ludności obszarów wiejskich Gminy Dębno”, współfinansowanym ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytetu IX - Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, Działania 9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich.

Projektodawca, dostrzegając potrzebę wynikającą z faktu, iż na terenie gminy Dębno brakuje oferty edukacyjnej dla rolników w zakresie agroturystyki, a zainteresowanie podjęciem takiej działalności jest duże, przygotował projekt, którego celem było:

- możliwość przekwalifikowania się z działalności rolniczej w działalność pozarolniczą – działalność usługową;
- zdobycie nowych umiejętności i kwalifikacji;

- podniesienie motywacji mieszkańców gminy do samokształcenia;
- uświadomienie mieszkańcom znaczenia edukacji i aktywnych postaw w życiu;
- wykształcenie aktywnych postaw życiowych wśród mieszkańców wsi z terenu Gminy Dębno, podniesienie wiary w siebie.

W trakcie projektu uczestnicy mogli się przekonać, iż agroturystyka otwiera przed rolnikami nowe źródła dochodu. Wśród działań będących przedmiotem projektu oprócz licznych szkoleń oraz wykładów w zakresie agroturystyki była również wizyta studyjna do gospodarstwa agroturystycznego w Radziczu.

Kolejna prelegentka Pani Justyna Iwankiewicz opowiedziała o dwóch regionalnych i lokalnych projektach realizowanych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, wspierających działania na rzecz rozwoju agroturystyki, tj:

1. „Agroturystyka – alternatywne źródło dochodu na obszarach wiejskich” realizowanym w ramach Priorytetu 2 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR), Działania 2.1 Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnych rynków pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie, którego celem było wyposażenie rolników w umiejętności umożliwiające zdobycie nowego zatrudnienia i wykonywania nowego zawodu w związku z procesem restrukturyzacji polskiego rolnictwa oraz
2. „Nowe perspektywy - działalność agroturystyczna”, projekt realizowany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL), Działanie 6.3 Lokalne inicjatywy na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich, którego celem było podniesienie poziomu aktywności zawodowej i mobilności przestrzennej 15 osób zamieszkujących obszar gminy Manowo, Świeszyno i Sianów, poprzez przygotowanie ich do podjęcia pracy w zawodach pozarolniczych lub rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej oraz wykorzystania szans związanych z powstawaniem nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich.

Oba prezentowane projekty zakończyły się sukcesem, zarówno wyposażając uczestników w wiedzę niezbędną do prowadzenia gospodarstw agroturystycznych, jak również przybliżając literę prawa, pokazując przykłady, organizując wizyty studyjne, podnosząc znaczenie marketingu oraz produktu regionalnego. Ponadto, przeprowadzono również warsztaty z zakresu inteligencji emocjonalnej i społecznej, asertywności, komunikacji, pracy nad kreatywnością i przełamywaniem stereotypów myślowych – podnosząc tym samym predyspozycje uczestników do spróbowania swoich sił w tworzeniu regionalnej mapy gospodarstw agroturystycznych. Rezultatem twardym pierwszego z prezentowanych projektów było założenie 27 nowych gospodarstw agroturystycznych w regionie.

Seminarium zakończyło się wizytą studyjną w gospodarstwie Agroturystycznym „U Furmana pod Lasem” w miejscowości Ostrzyca w powiecie Nowogardzkim. Gospodarstwo charakteryzuje cisza, spokój, las, staw, czyste powietrze, kontakt z naturą. Kwatera znajduje się na posiadłości o obszarze

25 ha. W swoim obejściu gospodarze posiadają: owce 100 szt, konie 3 szt, kozy, psy, koty, kury, kaczki, staw rybny, czereśnie a nade wszystko ciepłą, miłą i rodzinną atmosferę.

Gospodarstwo oferuje zarówno miejsca noclegowe jak również pozostawia do dyspozycji turystów dodatkowe miejsca zabaw i rekreacji oraz inne atrakcje, takie jak łowienie ryb, dojenie kóz. Wizyta dała odwiedzającym możliwość bezpośredniej konfrontacji ze standardem ośrodków agroturystycznych w regionie, nawet po sezonie. Dowiedzieliśmy się, jak przebiega cykl roczny w ośrodku agroturystycznym. Pomimo, iż największym zainteresowaniem turystyka wiejska cieszy się głównie w okresie wiosenno-jesiennym, odwiedzający kierują liczne zapytania o możliwość przyjazdu w okresach świąt Bożego Narodzenia oraz Sylwestra. Odwiedzane gospodarstwo nie korzystało dotąd z dotacji, gospodarz nie ukrywa jednak, iż planuje procesy modernizacji gospodarstw i w tym celu chciałby skorzystać w tym zakresie z funduszy unijnych. Największym zagrożeniem jakie dostrzega w prowadzeniu gospodarstwa agroturystycznego jest jego sezonowość oraz obawa przed kolejną długą i mroźną zimą, jednak z pogodą spogląda na przyszłość, widząc, że chęć wypoczynku w sąsiedztwie przyrody staje się coraz bardziej popularna i promowana w regionie.

Opracowanie: Agnieszka Greś-Szypka, Karolina Głowińska

Redakcja: Agnieszka Seniuk